

Zomrel PhDr. Marián Matyáš

V stredu 14. februára 2007 zomrel po dlhotrvajúcej a ťažkej chorobe pedagóg, publicista, a člen redakčnej rady Mediálnych štúdií PhDr. Marián Matyáš.

PhDr. Marián Matyáš sa narodil 27. decembra 1978. V roku 1997 absolvoval Gymnázium Kováčska 28 v Košiciach, v roku 2002 ukončil štúdium na Fakulte masmediálnej komunikácie v odbore masmediálne štúdiá so špecializáciou masmediálna komunikácia. Po skončení štúdia nastúpil na miesto asistenta na tejto fakulte, neskôr sa stal členom Vedeckej rady a v roku 2005 prijal poverenie vykonávať funkciu prodeka na pre výchovno-vzdelávaciu činnosť. Venoval sa teórii a praxi tvorby reklamného textu, na túto tému napísal viacero štúdií, ktoré publikoval v zborníkoch Fakulty masmediálnej komunikácie, Katedry kulturológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave a v rôznych odborných periodikách.

Marián Matyáš sa venoval aj publicistickej činnosti. V rokoch 1997-1998 prispieval ako redaktor do prílohy denníka SME, v roku 2007 publikoval niekoľko komentárov v denníku Nový čas. Jeho vedeckú a publicistickú činnosť dopĺňalo pôsobenie v reklamnom priemysle. Pracoval ako copywriter pre spoločnosti Onyx Communications a TBWA. Od roku 2000 zastával pozíciu riaditeľa kreatívneho oddelenia A-Z marketing, a. s. Autorsky pripravoval alebo spolupracoval na komunikačných koncepciách pre viaceré známe medzinárodné firmy s pobočkami na Slovensku.

Marián Matyáš bol známy ako energický človek s chuťou do života. Rozdával okolo seba dobrú náladu, sršal nápadmi, vedel presne pomenovať problémy a kreatívne navrhovať ich riešenia. Vždy bol ochotný pomôcť kolegom v práci i študentom. Mal skvelý zmysel pre humor, v komunikácii bol bezprostredný, plný bystrých a úsmevných postrehov na dianie okolo seba.

Češť jeho pamiatke!

Osobná spomienka na Mariána Matyáša

Mariána Matyáša si pamätám zo školských čias ako zdravo sebedovomého a aktívneho študenta. Bavila ho žurnalistika a vďaka svojím kritickým pripomienkam sa nedal prehliadnuť na seminároch. Ako jeden z menšiny poslucháčov fakulty mal skúsenosti s novinárskou tvorbou a veľmi rýchlo vedel odhaliť silné a slabé stránky v žurnalistických článkoch, ktoré sme vtedy v škole rozoberali.

Obaja sme sa v diplomovej práci zaoberali semiotikou a z toho dôvodu sme o sebe vedeli. Ostražito sme sa „otukávali“ – usilovali sa navzájom odhadnúť. Neskôr sme sa spoločne zasmiali na tom, ako sme sa vtedy vnímali: každý mal z toho druhého trochu obavy a považoval ho za konkurenciu. Keď sme po skončení štúdia dostali s niektorými ďalšími spolužiakmi ponuku pôsobiť na Katedre masmediálnej komunikácie, vytvorili sme dobrý kolektív. Mali sme spoločné spomienky na štúdium, viac sme sa spriatelili a nás dvoch spájala aj záujem o semiotiku. Boli sme spolu na viacerých konferenciách. Mariánove vystúpenia boli malým zážitkom, vždy komunikoval s publikom, či už bol v úlohe moderátora alebo prispievateľa. Vedel vyvolať živú diskusiu, mnohým študentom a pedagógom sa zrejme do pamäte zapísal jeho polemický príspevok „K metodológii interpretácie reklamného textu“ s naživo prebiehajúcou analýzou reklamy.

Marián bol výborný spoločník. S potešením vychutnával absurdnosť mnohých situácií každodenného života, pozeral sa na ne s humorným odstupom. Jeho zmysel pre iróniu bol povestný. Bola to pritom irónia, v ktorej sa neodrážal cynizmus, ani horkosť, ale naopak pobavenie. Marián bol otvorený typ človeka. Pocity neskrýval, ale bezprostredne prejavoval. V kontakte s ľuďmi mal veľmi často radostnú náladu, vážnejšie situácie sa snažil zľahčiť ironizovaním a preháňaním, mal rád „šťavnaté“

a priliehavé prirovnania. Veľmi rýchlo vedel odhadnúť ľudí a ich zámery. Obratne sa pohyboval v organizačných štruktúrach fakulty a nebál sa zakročiť, keď to bolo potrebné. Stál si za svojím názorom, ale vedel si priznať chybu. Jeho charakteristickou črtou bola zvláštna neformálnosť, uvoľnenosť a hravosť, ktorá sa prejavovala takmer vo všetkom, čo robil. Nepôsobil, že berie sám seba alebo svoju prácu prehnanne vážne, skôr vyzeral, že má nad všetkým nadhľad. Zanietené sa však venoval tomu, čo ho bavilo a v čom videl budúcnosť.

Mnoho ľudí si zapamätalo Mariána ako obetavého človeka, na ktorého sa vždy dalo obrátiť so žiadosťou o pomoc. Venoval toľko času práci a potrebám druhých, že sme nikto nedokázali pochopiť, odkiaľ berie toľko energie. Naplno sa venoval dvom zamestnaniam, mal aj viacero ďalších aktivít a popritom sa ešte stíhal venovať doktorandskému štúdiu. Možno čerpal energiu práve z činorodosti, sám sa vyslovil, že najväčšiu nervozitu cíti vtedy, ak v nedeľu poobede nemá čo robiť... Vynikal v tom, že vedel spájať tvorivých ľudí a vytvárať perspektívne projekty. Mal množstvo plánov do budúcnosti, v osobnom aj pracovnom živote. Tie mu však prekazila zákerná choroba. Vedeli sme o tom, že jeho zdravie nebolo pevné, ešte počas štúdia mal problémy so srdcovou činnosťou. V roku 2003 mu ale lekári diagnostikovali ďalšiu, smrteľnú chorobu. Oznamovali mu, že má onkologické ochorenie hrubého čreva.

Pamätám sa na to, ako som pevne veril, že nad chorobou dokáže zvíťaziť. Možno preto, že tomu veril aj on sám, inú možnosť si ani nechcel pripustiť. Marián mal veľmi silný organizmus, lekári hovorili o jeho úžasných regeneračných schopnostiach. Správy o tom, že sa mu darí dobre, sme počúvali s úľavou. Po absolvovaní prvej chemoterapie sa s optimizmom vrátil do pracovného života. Nepoľavil však na svojom nasadení, pokračoval v práci ako keby sa nič nestalo. Vtedy som všimol zvláštnu vec: otvorene

hovoril o svojom ochorení, vyvolával dojem, že je so všetkým vyrovnaný, ale mal zvláštne stavy úzkosti z nepodstatných problémov. Napríklad sa bál, či vôbec zvládne doktorát. Pochyboval o svojich schopnostiach, napriek zdravému sebedomiu a realistickému úsudku. Marián v roku 2006 ešte stíhol na Katedre kulturológie predložiť na oponovanie teoreticko-metodologickú kapitolu zo svojej dizertačnej práce a o pol roka úspešne vykonať dizertačnú skúšku. Zapôsobil vynikajúcou schopnosťou prepájať teoretické koncepty s praxou, vedel si vybrať adekvátny analytický prístup a preverovať jeho účelnosť. Nebál sa pochybovať o vhodnosti metodológie, ktorú si zvolil, poznal jej limity. Keďže mal skúsenosti s reklamnou tvorbou a veľmi dobre sa orientoval v reklamnom priemysle na Slovensku, nechcel vytvárať nepoužiteľné teoretické konštrukcie. Sústreďoval sa najmä na reklamu, v ktorej sa odrážal zmysel pre vtíp a dvojznačnosť, najradšej analyzoval metaforické reklamné texty. Svoju vlastnú typológiu reklamných textov už nedokončil. Je obdivuhodné, že vôbec zvládol písať dizertačnú prácu. Venoval sa jej po večeroch a nociach, kedy sa skončili jeho pracovné povinnosti.

Jedným z najlepších období v Mariánovom živote bolo zrejme leto 2006. Kombinoval riadnu liečbu s alternatívnou, dúfal, že sa uzdraví. Viacerí sme na ňom videli veľkú radosť zo života. Od konca leta až do začiatku jesene som s ním spoločne cestoval z Trnavy do Brna na zasadnutia redakčnej rady Mediálnych štúdií. Strávil som s ním príjemné dve hodiny cestou tam a ďalšie dve cestou naspäť. Rozprávali sme sa o svojich životoch, plánoch a pracovných vzťahoch. Marián sa nevyhýbal téme svojej choroby, radi sme diskutovali aj o duchovných otázkach súvisiacich so životom. Veril tomu, že čas jeho života je „kdesi“ vymaraný a horším ako samotná choroba, ktorou trpel, je paralyzujúci strach o život. Do poslednej chvíle nestrácal nádej.

Koncom jesene sa jeho zdravotný stav prudko zhoršil. Nastúpil na ďalšiu chemoterapiu, ktorá si však už s metastázami poradiť nedokázala. Sprievodná rádioterapia mu priniesla úľavu len na niekoľko týždňov. Väčšina z nás, jeho kolegov, sme ho navštívili pred Vianocami a mnohí ho vtedy videli naposledy. Marián so svojou chorobou bojoval veľmi statočne. Aj keď čelil depresii, nikdy nelutoval sám seba. V nemocničnej izbe sa správal ako keby sedel v kancelárii, na posteli mal položený notebook a čulo komunikoval. Stále sa snažil pomáhať v riešení pracovných problémov na fakulte, nedoprial si oddych. Začiatkom nového roka odcestoval vo vážnom stave do Košíc. Zomrel doma, v kruhu rodiny.

Všade, kde Marián prišiel, prinášal so sebou radosť. Žil s druhými a pre druhých. Pri spomienke na neho sa v pamäti tých, ktorí ho poznali, určite vybaví najmä Mariánov nezabudnuteľný úsmev a radostný pohľad.

Alexander Plencner

Konferencie o chování českých médií před volbami do sněmovny

„Chování médií před volbami do poslanecké sněmovny.“ Syndikát novinářů České republiky, Praha 26. 9. 2006.

Konferencie pořádaná 26. září 2006 v Praze byla po dlouhé době prvním pokusem Syndikátu novinářů proniknout na pole odborné reflexe médií a současně zahájit otevřenou debatu mezi mediálními odborníky (mediology, sociology, politology) a mediálními profesionály (šéfredaktory, komentátory).

Chování českých médií před červnovými volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky se stalo zejména po volbách námětem četných diskusí. Odstupující premiér Jiří Paroubek označil v emotivním povolebním projevu za hlavní-

ho viníka neúspěchu sociální demokracie nepřátelské novináře, řadu z nich dokonce jmenoval. Přenášení veškeré odpovědnosti za politický neúspěch na novináře už se v České republice rozšířilo natolik, že je lze označit za tradiční povolební kolorit. Taková situace ovšem příliš neprospívá věcné kritice činnosti médií.

Nástup politického marketingu, vliv rostoucí skupiny nerozhodnutých voličů na volební výsledek, dezorientující záplava nejrůznějších výzkumů stranických sympatií, preferencí a volebních modelů na jedné straně a nekritické přejímání předpřipravených kauz a nezděrovaných úniků policejních odposlechů na straně druhé přitom po kritickém rozboru přímo volají. Do času těsně před červnovými volbami navíc zasáhlo dosud nedostatečně zreflektované zveřejnění fragmentů tzv. Kubiceho zprávy, která měla dokazovat snahu politických špiček ovlivňovat práci elitního policejního útvaru a prorůstání organizovaného zločinu do státní správy. Právě těmto tématům se konference věnovala.

Otevřel ji příspěvek politologů Evy Bradové (FF UP Olomouc) a Tomáše Lebedy (SOÚ AV ČR) o roli nerozhodnutých voličů ve volební kampani. Z povolebního průzkumu SOÚ vyplynulo, že voličů, kteří se pro konkrétní stranu rozhodli méně než několik týdnů před volbami („nerozhodnutí voliči“), bylo 22,6 %. Přestože tato skupina deklaruje menší zájem o politické dění a volební kampaň příliš nesleduje, lze u ní očekávat větší citlivost na působení marketingových strategií. Obecně se tato skupina voličů také více přiklání ke stranám s méně stabilním elektorátem (Strana zelených, Evropská demokráté). Pro diskuzi o možném působení tzv. Kubiceho zprávy na rozhodnutí voličů je důležité, jak volili lidé, kteří se definitivně rozhodli až v posledním týdnu před volbami (a zveřejnění zprávy je tedy mohlo ovlivnit). Jejich rozložení vůči jednotlivým politickým stranám bylo podobné jako u ostatních voličů, což by naznačovalo, že Kubiceho

zpráva výsledek voleb neovlivnila. Výzkumníci SOÚ ale nezjišťovali, proč se tito lidé rozhodovali až v posledním týdnu (zda tedy čas konečného rozhodnutí nesouvisí právě se zveřejněním Kubiceho zprávy). Průzkum provedený na vzorku voličů navíc logicky nemohl zachytit ty, které události posledního předvolebního týdne od účasti ve volbách odradily.

Politolog Josef Mlejnek jr. (FSV UK Praha) ve svém příspěvku zkoumal *mediálně-psychologické působení volebních pravidel a jeho vliv na volební výsledek*. Zastavil se u tří témat, kterými byly působení volební klauzule, paradox neinformovanosti a dopad mediálního bipartismu. *Pětiprocentní volební klauzule* působila dlouhou dobu před sněmovními volbami 2006 a velkou roli hrála ve dvou konkrétních případech. Jednak když Strana zelených tuto hranici překonala a začalo se o ní mluvit a psát – a jednak když se KDU-ČSL propadla pod pět procent a novináři spekovali, zda se vůbec do sněmovny dostane. *Paradox neinformovanosti* spočívá v tom, že média nepřinášejí přesné informace o působení volebního systému. Týká se to zejména různě vysokých prahů pro získání mandátu v jednotlivých volebních obvodech. Skutečnost, že voliči neznají některé důsledky volebních pravidel, může některé straně paradoxně pomoci. Například Stranu zelených by voliči pravděpodobně nevolili v obvodu, kde je k získání mandátu potřeba cca 12 procent hlasů. *Mediální bipartismus* se týkal redukce voleb na souboj Jiřího Paroubka a Mirka Topolánka. Politici a média si v tomto případě vyšli vstříc, zejména televizím totiž výrazná personifikace voleb vyhovuje. V takové situaci ale hraje roli, jak jsou diskuze uspořádány. Konkrétní výběr témat a zvolený formát diskuze totiž různou měrou vyhovují jednotlivým lídrům.

Markéta Škodová (SOÚ AV ČR) mluvila o tom, jak česká veřejnost reflektuje práci novinářů. Vycházela přitom z dlouhodobých šetření důvěry ve sdělovací prostředky, jak ji od února 1995 zjišťuje CVVM (a předtím

IWM). Jiří Kraus (FSV UK Praha) přednesl jazykovou analýzu komunikace před volbami.

Příspěvky přítomných profesionálů byly obvykle rozděleny na dvě části: v té první hosté popsali způsob, jak jejich médium dopředu přistoupilo k předvolebnímu zpravodajství (představování stran a jejich programů, speciální předvolební formáty typu „Otázky Václava Moravce Speciál“), v té druhé se pak zamýšleli nad způsobem, jakým média pracovala s výsledky předvolebních průzkumů, a zejména nad tím, jak přistoupila ke Kubiceho zprávě.

Šéfredaktor *Radiožurnálu* Jan Pokorný ve svém příspěvku popsal sled událostí, které předcházely zveřejnění fragmentů Kubiceho zprávy na webových stránkách Českého rozhlasu. „V televizních diskusích se objevují odkazy na zprávu, podle které někdo politicky zasahuje do práce policie a politika prorůstá do organizovaného zločinu. Vyjadřují se k tomu respektovaní relevantní politici včetně předsedů dvou nejsilnějších stran. Blíží se mimořádné zasedání sněmovního výboru pro obranu a bezpečnost, my tam posíláme našeho investigativního žurnalistu (Jana Hrbáčka – pozn. JP), aby se pokusil zjistit také něco jiného, než co se říká v otevřených zdrojích. On později přibíhá do rádia a přináší fragmenty té Kubiceho zprávy. Nakonec jsme rozhodovali ve složení Hana Hikelová (vedoucí domácí redakce), Miroslav Konvalina (ředitel *Radiožurnálu*), Jaromír Ostrý (programový ředitel) a Václav Kasík (generální ředitel) a řekli jsme si, ano, zveřejníme to.“ Zveřejnění fragmentů bylo podle Pokorného ve veřejném zájmu, přičemž veřejný zájem popisuje tak, že když se politické subjekty o něco prou a divák nemá před očima předmět tohoto sporu, tak je v zájmu veřejnosti, aby mohla výroky jedné či druhé strany konfrontovat přímo s materií.

Z další debaty vyplynulo, že postoje ostatních novinářů ke zveřejnění Kubiceho zprávy nejsou jednotné. Šéfredaktor

zpravodajství České televize Michal Petrov řekl, že by se k jejímu zveřejnění neodhodlal, protože mu nastolení této agendy těsně před volbami a následný výskyt fragmentů přišly velmi podezřelé. Podobně i *Alexandr Mitrofanov* (*deník Právo*) vyzýval k větší opatrnosti a mluvil v souvislosti s Kubiceho zprávou o zjevné manipulaci s médii, o naplánovaném opatření, u něž je důležité, aby se dostalo na veřejnost. Další dva přítomní novináři naopak rozhodnutí Českého rozhlasu podpořili. Šéfredaktor *Primy Jiří Závozda* řekl, že pokud novinář drží v ruce dokument s nápisem „přísně tajné“, tak v tu chvíli přísně tajný není, zná ho mnoho dalších lidí a je správné ho zveřejnit. *Martin Komárek* (*Mladá fronta Dnes*) dodal, že různé fragmenty Kubiceho zprávy mezi novináři tak jako tak obíhaly a často pocházely ze značně nevěrohodných zdrojů. Radiožurnál dal podle něj na internet „pravdivý etalon“ a zabránil tak dalšímu zneužívání a spekulacím.

Konference Syndikátu novinářů byla prvním pokusem vyvolat debatu mezi novináři a vědci, kteří jejich činnost zkoumají. Reakce obou skupin přítom byly pozitivní a naznačovaly, že je po vzájemné reflexi v obou táborech poptávka. SNČR proto připravuje na jaro další konferenci, tentokrát o – v Česku velmi rozšířené – investigaci založené na indiskreci. Sborník z podzimní konference je ke stažení na webových stránkách Syndikátu novinářů (<http://www.sncr.cz>).

Jan Punčochář

Odborníci a žurnalisté debatovali o regionálních médiích

„*Regionální média v evropském kontextu.*“ Institut regionální žurnalistiky, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita, Brno 9. 2. 2007.

Jaká jsou dnes regionální média v České republice a v Evropě? Jaká byla dříve?

A kam vůbec regionální noviny, rozhlas či televize směřují?

O těchto otázkách spolu diskutovali mediální teoretici i žurnalisté na mezinárodní odborné konferenci *Regionální média v evropském kontextu*. Konference se konala 9. února na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně a měla zhruba stovku účastníků.

Program akce byl zaměřen především na zmapování transformace regionálních médií ve střední Evropě, popis současného stavu regionální žurnalistiky a vývojové tendence regionálních médií v kontextu sjednocující se Evropy.

Konference nebyla ojedinelá pouze tím, že se zabývala dosud mezi mediálními odborníky poněkud opomíjeným tématem regionálních médií, ale rovněž tím, že se organizátorům podařilo přivést „k jednomu stolu“ zástupce akademické sféry a novináře. Celou konferenci navíc mohli sledovat zájemci v unikátním přímém audiovizuálním přednosu na internetu.

Se svým příspěvkem o směřování a roli regionálních médií na konferenci vystoupil například švýcarský odborník Stephan Ruß-Mohl, o polských médiích hovořila Beata Klimkiewicz z krakovské univerzity a o středoevropském rozměru slovenských regionálních médií Andrej Tušer z Univerzity Komenského v Bratislavě.

Fakultu sociálních studií Masarykovy univerzity zastupovali mezi přednášejícími Jaromír Volek a Lenka Waschková Císařová, svůj příspěvek přednesl také Martin Lokšík z Univerzity Karlovy či Petr Orság z olomoucké Univerzity Palackého.

Z řad praktiků na konferenci vystoupil mimo jiné zástupce šéfredaktora *Mladé fronty Dnes* Petr Orálek, šéfredaktor *Brněnského deníku Rovnost* Pavel Macků či šéfredaktor *Jihlavských listů* Petr Klukan. Ten nazval svůj příspěvek *Jihlavské listy*, poslední „české“ regionální noviny.

Zhruba stovka lidí využila ke sledování programu konference ojedinelý přímý

audiovizuální přenos na webových stránkách Institutu regionální žurnalistiky, který zabezpečovalo Centrum informačních technologií Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity. Systém, jenž se na fakultě zatím testuje a napříště umožní záznam a on-line sledování přednášek, seminářů a dalších akcí na internetu, se hned napoprvé osvědčil – přímý přenos fungoval bez problémů.

Pořadatelem akce byl Institut regionální žurnalistiky (vzdělávací a vědeckovýzkumné pracoviště Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity) ve spolupráci s Katedrou mediálních studií Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, vydavatelstvím Vltava-Labe-Press a Nadací Konráda Adenauera.

Organizátoři konference nyní připravují vydání tištěného sborníku. Audiovizuální záznam celé debaty tuzemských i zahraničních žurnalistů a mediálních odborníků je zájemcům k dispozici na internetových stránkách Institutu regionální žurnalistiky (<http://www.irz.fss.muni.cz>).

Jaroslav Čuřík